

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัย มีหน้าที่สำคัญซึ่งถือเป็นมาตรฐาน 3 ประการ คือ

1. ให้ความศึกษา (Educational function)
2. การวิจัย (Research)
3. ให้บริการ¹ (The Service function)

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็ได้มีการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินบทบาทอย่างสมบูรณ์ และจากการประชุมคณะกรรมการระดับบัณฑิตศึกษา สำนักงานสภาการศึกษา ระหว่าง ปี 2510 - 2514 ได้จำแนกหน้าที่ของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาเป็น 4 ลักษณะ กว้าง ๆ ดังนี้

1. การสอน (Teaching) เป็นกิจกรรมการสอนในห้องเรียน การแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษา และการควบคุมโครงการการศึกษาและวิทยานิพนธ์
2. การวิจัย (Research) เป็นการดำเนินงานวิจัย และผลิตผลการวิจัย การแนะแนวและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัย และการควบคุมการวิจัย
3. การแต่งตำรา (Text Book Writing) เป็นการเขียนคำสอนและเขียนตำรา
4. งานเกี่ยวกับการพัฒนาอื่น ๆ (Developmental Responsibility) เป็นงานกิจกรรมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ งานบริหาร หรือโครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย งานเกี่ยวกับ

1

J.F.Holleman, H.G. Quick, and G. Vanden Steenhoven, "The University and the Developing Countries : Some Observation on the Changing Function of the University", Higher Education and Research in Netherland, XI (3, 1967), 24.

พัฒนาอาชีพ และงานอื่น ๆ²

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันศึกษาและวิจัย ตลอดจนบริการประชาชน เดิมมี แพทยศาสตร์
ทันตแพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ ปัจจุบันประกอบด้วยคณะต่าง ๆ 12 คณะ ซึ่ง
มีหน้าที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

1. คณะวิทยาศาสตร์ แบ่งการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การศึกษาขั้นมูลฐาน หรือการศึกษาขั้นก่อนวิชาชีพ (2 ปี) ให้นักศึกษาที่จะไป
ศึกษาต่อในคณะต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี

1.2 การศึกษาขั้นปริญญาในคณะวิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์บัณฑิต วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต และปรัชญาคณะวิทยาศาสตร์ (ปริญญาเอก)³

2. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1 ดำเนินการศึกษาอบรมในเรื่องปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต และคณะแพทยศาสตร์
ฝึกอบรมแพทย์ฝึกหัด และแพทย์ประจำบ้าน หลักสูตรกายภาพบำบัด หลักสูตรวิชาภาพทางการแพทย์
หลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ ประชุมวิชาการและการบรรยายพิเศษ อบรมฟื้นฟูวิชาการ
และหลักสูตรพิเศษ

2.2 ดำเนินการวิจัยค้นคว้า ในวิชาการแพทย์สาขาต่าง ๆ

2.3 ดำเนินกิจการโรงพยาบาลศิริราช ให้บริการสำหรับประชาชนทั่วไปในด้านการ

² ลิปพนธ์ ภูคชุต, สรุปหัวข้อการอภิปราย เรื่อง "หน้าที่ของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา",
17 เมษายน 2517 ณ ห้องบรรยายคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 1.

(อค์สำเนา)

³ มหาวิทยาลัยมหิดล, แดงการณ์ : ปีการศึกษา 2516 - 2517, (พระนคร : โรงพิมพ์
ร.ส.พ., 2516), หน้า 221 - 224.

รักษาพยาบาล การป้องกันโรค และบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย⁴

3. คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มีหน้าที่ คือ

3.1 จัดการศึกษา ให้การศึกษาวិชาการแพทย์แก่นักศึกษา, ให้การอบรมแพทย์ฝึกหัดแก่แพทย์ประจำบ้าน ให้การศึกษาต่อหลังปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต และเตรียมฝึกอบรมระยะสั้นแก่แพทย์ทั่วไป ให้การศึกษาฝ่ายพยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัย โดยจัดการสอนวิชาพยาบาลปริญญา อนุปริญญา และผู้ช่วยพยาบาล และให้การอบรมพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์

3.2 ดำเนินการวิจัยทางการแพทย์ และทุกสาขาทางวิทยาศาสตร์การแพทย์

3.3 ดำเนินการโรงพยาบาลรามาธิบดี ทำหน้าที่ควบคุมรักษาผู้ป่วยตลอดจนบริการการ

ป้องกันโรค⁵

4. คณะเภสัชศาสตร์ มีหน้าที่ดังนี้

4.1 ให้การศึกษาวิชาเภสัชศาสตร์ แก่นักศึกษาเภสัชศาสตร์

4.2 ดำเนินการวิจัยทางเภสัชศาสตร์⁶

5. คณะทันตแพทยศาสตร์ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 จัดการศึกษาทางทันตแพทย์ และผลิตทันตแพทย์

5.2 บำบัดและป้องกันโรคฟัน และโรคในช่องปากเพื่อการศึกษา

5.3 ทำการวิจัยในสาขาทันตแพทยศาสตร์

5.4 ฝึกอบรมผู้ช่วยทันตแพทย์ และช่างทันตแพทย์⁷

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 349.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 453.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 437.

6. คณะสาธารณสุขศาสตร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ให้การศึกษาค้นคว้าและบริการ คำนวณสาธารณสุข เพื่อสนองความต้องการของสังคม อีกทั้งส่งเสริมวิชาการชั้นสูง และรักษามาตรฐาน ให้คงความเป็นเลิศ จึงแสวงหา ถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้ได้นักสาธารณสุขที่สมบูรณ์ด้วย ปัญญาและคุณธรรม ดำเนินการสอนระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท

7. คณะเทคนิคการแพทย์ มีหน้าที่ คือ

7.1 จัดการอบรมนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ และสาขา วิชารังสีเทคนิค นอกจากนี้ให้การอบรมแก่ผู้เข้าอบรม พนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ (1 ปี) และ พนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์รังสีเทคนิค (2 ปี)

7.2 ดำเนินการวิจัย ทางการแพทย์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์สาขาอื่น ๆ

7.3 ดำเนินกิจการร่วมกับโรงพยาบาลศิริราชรับตรวจทางห้องปฏิบัติการให้กับผู้ป่วย ที่มารับการตรวจรักษา ณ โรงพยาบาลศิริราช⁹

8. คณะพยาบาลศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตพยาบาลที่มีประสิทธิภาพสูง จัดการสอน พยาบาลหลักสูตรอนุปริญญา และ ปริญญาตรี

9. คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มีหน้าที่ คือ

9.1 ให้การศึกษา หลังปริญญาตรี ในสาขาเวชศาสตร์เขตร้อน และสุขวิทยา

9.2 ทำการศึกษาวิจัย

9.3 ทำการรักษาพยาบาลเพื่อการศึกษาวิจัย¹⁰

⁸ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, แถลงการณ์ : ปีการศึกษา 2518 - 2519, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิวิพร, 2518), หน้า 8.

⁹ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 191.

¹⁰ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 205.

10. คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเพื่อ

10.1 จัดการศึกษาหลังปริญญาตรีและให้การศึกษาในหมวดวิชาทั้ง 3 แก่นักศึกษามหิดลสาขาต่าง ๆ ใน 2 ปีแรก ที่คณะวิทยาศาสตร์ นอกเหนือจากนี้ให้บริการสอนนักศึกษาคณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดในหลักสูตรของแต่ละคณะ

10.2 เป็นศูนย์วิชาการ คำนึงวิชาการศึกษา และผู้เกี่ยวกับการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่วิชาการและจัดการฝึกอบรม ครู ผู้บริหาร

10.3 ดำเนินการวิจัย ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และประเมินผลการศึกษาทางค่านหลักสูตร การวัดผลและบริหารการสอน

10.4 ดำเนินกิจการให้บริการชุมชน ¹¹

11. บัณฑิตวิทยาลัย ทำหน้าที่ดังนี้ คือ

11.1 ให้การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และผลิตอาจารย์ที่มีคุณภาพดี ให้เพียงพอับความต้องการตลอดจนส่งเสริมเพิ่มปริมาณและคุณภาพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดล

11.2 ช่วยเหลืออบรม ปรับปรุงคุณวุฒิและสมรรถภาพของแพทย์ รวมทั้งเภสัชกรทันตแพทย์ ที่บริการประชาชนอยู่ในขณะนี้ให้มีความรู้ให้ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อจะได้ประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น

11.3 ช่วยวิจัยปัญหาการแพทย์ และการสาธารณสุขต่าง ๆ ¹²

12. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ใ้รับอนุมัติเป็นสถาบันหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 7 ธันวาคม 2514 มีหน้าที่ดังนี้

12.1 ดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและประชากร

¹¹ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 465.

¹² มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 251.

ตลอดจนบทบาทของปัจจัยเหล่านี้ ที่มีต่อการเสนอบริการดำเนินงาน การฝึกอบรมทางการแพทย์และสาธารณสุข การวางแผนครอบครัว

12.2 บริการสอน และการฝึกอบรม ทางด้านระเบียบวิธีทางสังคมศาสตร์ การบริหาร การวิเคราะห์ และการประเมินผลการบริการทางการแพทย์ การสาธารณสุขและการวางแผนครอบครัว

12.3 ดำเนินการศูนย์สารนิเทศ ผลการวิจัยทางสังคม และประชากร ตลอดจนหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ¹³

วอลเตอร์ อัลเบิร์ต คอนเลย์ (Walter Albert Condley) ได้ทำการศึกษาการทำงานของครูทางด้านกฎหมายและวิชาชีพ (The Legal and Professions Aspects of the Teacher's Workload) เพื่อจำแนกกฎหมายที่มีผลต่อภาระงานและกิจกรรมของครู และศึกษาความเห็นของครูต่ออัตราการทำงานของครู งานสอนในห้องเรียนและการสอนนอกห้องเรียน ข้อมูลนี้ได้จากการใช้แบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา 16 คน ได้ข้อค้นพบว่าคณะกรรมการปกครองเป็นผู้กำหนดหน้าที่การงานของครู ศาลไม่มีอำนาจมาเกี่ยวข้อง การทำงานประจำและอัตราการทำงานของครูไม่ควรสอนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ควรมีการกำหนดกิจกรรมและอัตราการทำงานของครูในแต่ละปี เมื่อทำงานเพิ่มจากงานประจำครูควรได้รับค่าจ้างพิเศษ¹⁴

โครงการเกี่ยวกับวิทยาการต่าง ๆ ของสถานศึกษามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของอาจารย์ และบทบาทของอาจารย์จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นกับหน้าที่ขั้นพื้นฐาน การปฏิบัติงานในหน้าที่นี้ยังเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาการเลื่อนวิทยฐานะด้วย วิเชียร สานโสภณ (Wichian Sansopone) ได้ทำการศึกษาการเลื่อนขั้น (Promotion) ของอาจารย์ในระดับ

¹³ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 471 - 474.

¹⁴ Walter Albert Condley, "The Legal and Professional Aspects of the Teacher's Work Load", Dissertation Abstracts, 32 : 2 (August, 1972), p. 518.

อุดมศึกษาในประเทศไทย เพื่อศึกษาความแตกต่างในการรับรู้ (Perception) เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพิจารณาเลื่อนขั้น ตามที่ใช้เป็นนโยบาย และถือปฏิบัติกันอยู่ องค์ประกอบที่สำคัญนี้ ได้แก่ การสอน การวิจัย และสิ่งตีพิมพ์ และการบริการ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามกับประชากรที่เป็นอาจารย์ 250 คน และผู้บริหารในวิทยาลัยครู 25 แห่ง ในกรมการศึกษาค้นคว้า ของกระทรวงศึกษาธิการในประเทศไทย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบค่า ไคสแควร์ (Chi - Square) ผลปรากฏว่า องค์ประกอบหลักในการเลื่อนขั้นมีลำดับความสำคัญ ดังนี้ คือ การบริการ การสอน และการวิจัยและสิ่งตีพิมพ์ การรับรู้ความสำคัญของการสอน และการวิจัยและสิ่งตีพิมพ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับองค์ประกอบในการเลื่อนขั้นระหว่างผู้บริหารและอาจารย์ ผู้บริหารคิดว่าสถานศึกษาได้จัดตั้งขึ้นเน้นการสอนและการวิจัยและสิ่งตีพิมพ์ ขณะที่อาจารย์รู้สึกว่าได้เน้นองค์ประกอบที่ไม่เป็นทางการบางอย่างเข้าไป

๑ 15
ควย

นอกจากนี้โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้เห็นความสำคัญของโครงการพัฒนาอาจารย์ ในเรื่องประสิทธิภาพการเรียน การสอน ระดับอุดมศึกษา ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ได้เล็งเห็นบทบาทที่สำคัญของแต่ละองค์กรในการพัฒนาอาจารย์ และเสนอแนะให้ประกาศเกียรติคุณผู้สอนที่มีความสามารถสูง ตลอดจนพิจารณาผลงานค่านักเรียนประกอบการเลื่อนวิทยฐานะ เช่นเดียวกับงานวิจัย

16

การคิดปริมาณงาน ของอาจารย์ในแต่ละมหาวิทยาลัย และในแต่ละประเทศแตกต่างกันไปไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว จึงยากที่จะบอกได้ว่าอาจารย์ทำงานกี่ชั่วโมงซึ่งกำหนดได้แต่เพียงเกณฑ์กลาง ๆ

15 Wichian Sansopone, "A Study of Faculty Promotion in Higher Education in Thailand", Dissertation Abstracts, 36 : 4 (October, 1975), 1967 A.

16 โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย, ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 1 - 7 พฤศจิกายน, 2518, หน้า 76 (อัครสำเนา)

ว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยควรจะใช้เวลาทำงานเท่าใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของสถาบันอุดมศึกษา ระดับชั้นการสอน หรือการวิจัย รายวิชาที่สอนหรือวิธีการเรียนการสอน ส่วนใหญ่อาศัยหลักโดยเทียบกับจำนวนวิชาที่สอนหรือหน่วยกิต หรือหน่วยชั่วโมง ตัวอย่างการคิดปริมาณงาน ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตามข้อเสนอแนะของสภาการศึกษาแห่งชาติ

1. การสอน

1.1 การสอนภาคบรรยาย หมายถึง ปริมาณสอนแบบบรรยายในห้องเรียน รวมทั้ง เวลาที่ใช้ในการเตรียมบรรยาย และติดตามผลการเรียน โดยถือว่าการบรรยาย 1 ชั่วโมง ต้องใช้เวลาการเตรียมสอน 3 ชั่วโมง เท่ากับปริมาณงาน 1 หน่วยชั่วโมง

1.2 การสอนภาคปฏิบัติ หมายถึงการสอนในห้องปฏิบัติการ ทางวิทยาศาสตร์ ภาคสนาม หรือการปฏิบัติต่อผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก โดยถือว่าการสอนภาคปฏิบัติ 1 ชั่วโมง จะต้องเตรียมการสอน 1 ชั่วโมง คิดเป็นปริมาณงาน .5 หน่วยชั่วโมง

1.3 การสอนอภิปราย รวมถึงการสัมมนา สโมสรวารสาร (Journal Club) การประชุมเกี่ยวกับงานวิจัย การประชุมทางคลินิก ประมาณว่าการสอน 1 ชั่วโมง ต้องใช้เวลาเตรียมสอน 3 ชั่วโมง จึงคิดประมาณงานเท่ากับ 1 หน่วยชั่วโมง

1.4 การควบคุมวิทยานิพนธ์หรือการวิจัย หมายถึง การสอนเกี่ยวกับ การแนะนำ และเสนอแนะโครงการวิจัย วิธีดำเนินการ วิธีแปลผล การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยแผนการ ตลอดจนการตรวจและแก้วิทยานิพนธ์นั้น ๆ คณะกรรมการการประสานงานบัณฑิตศึกษา สภาการศึกษาแห่งชาติ ได้ประมาณไว้ดังนี้ การวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก คิดเป็น คณะ 0.5 , 0.8 และ 1.5 หน่วยชั่วโมงตามลำดับ

การสอน 10 หน่วยชั่วโมงต่อสัปดาห์ จึงถือว่าการปฏิบัติงานเต็มเวลาราชการ เทียบเท่ากับการทำงานปกติ 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. การวิจัย จะต้องเป็นโครงการที่ผู้วิจัยดำเนินการเองไม่รวมโครงการที่นักศึกษาทำวิทยานิพนธ์ การคิดปริมาณงานนับตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงการเสนอผลการวิจัย และการเขียนการประมาณปริมาณงานการวิจัยนี้ยากที่จะให้สัดส่วน เพราะเวลาจริงที่ใช้ในการวิจัยย่อมแตกต่างกันแล้วแต่ชนิดของงาน จากการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว ประมาณว่าอาจารย์แต่ละคนที่มีโครงการวิจัยดำเนิน

การอยู่ ใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือมีค่าเท่ากับ 4 หน่วยชั่วโมง

3. การบริการ หมายถึง การให้บริการทางการแพทย์ การเผยแพร่วิทยาการสมัยใหม่เพื่อส่งเสริมความเข้าใจแก่ประชาชน และการบริการอื่น ๆ ทางสาธารณสุข ให้คิดปริมาณ 1 หน่วย ชั่วโมง เท่ากับเวลาที่ใช้อย่างแท้จริง 4 ชั่วโมง¹⁷

อาจารย์ในระดับปริญญาตรี ถือว่า การสอน 10 หน่วยชั่วโมง เป็นการปฏิบัติงานเต็มเวลา ส่วนอาจารย์ในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ยังมีได้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป กับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา สำนักงานสภาศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเสนอไว้ดังนี้

003503

1. การสอน

1.1 อาจารย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็น คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาค และ อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา จะต้องทำการสอนอย่างน้อย 4 หน่วยชั่วโมง

1.2 อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการสอน เช่น ทำการวิจัย การควบคุมวิทยานิพนธ์ งานบริหาร ให้คิดปริมาณงาน ในหน้าที่ดังกล่าวรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 6 หน่วยชั่วโมง

1.3 อาจารย์ที่ทำการสอนอย่างเดียว ให้คิดปริมาณงานในเรื่องการสอน 10 หน่วยชั่วโมง

1.4 การแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษา ได้คิดปริมาณงานได้ 0.1 หน่วยชั่วโมงต่อนักศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้นอย่างสูงไม่เกิน 2 หน่วยชั่วโมง

1.5 การควบคุมวิทยานิพนธ์ ให้คิดปริมาณงาน ของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก เป็น 0.8 และ 1.5 หน่วยชั่วโมง ต่อนักศึกษา 1 คน ทั้งนี้ให้คิดปริมาณงานของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์รวมทั้งสิ้นไม่เกิน 4 หน่วยชั่วโมง

2. การวิจัย คิดปริมาณงานการวิจัยของอาจารย์ผู้สอนอย่างสูงได้ 4 หน่วยชั่วโมง โดยมี

¹⁷ การประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย ครั้งที่ 3 : เรื่องการผลิตแพทย์ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทยในระยะ 10 ปี, (พระนคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด, 2515), หน้า 97 (29 - 32).

หลักเกณฑ์ว่า ผลการวิจัยต้องผ่านการรับรองของคณะกรรมการวิจัยประจำมหาวิทยาลัย และอยู่ในระหว่างดำเนินการวิจัยเรื่องใหม่

3. งานอื่น ๆ

3.1 งานประชุมต่าง ๆ ในตำแหน่งกรรมการ ให้คิดปริมาณงาน 2 หน่วยชั่วโมงโดยมีเงื่อนไขดังนี้ คือ ต้องไม่ทำหน้าที่บริหารงานอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นกรรมการถาวรโดยคำสั่งมหาวิทยาลัย และต้องไม่ได้รับเบี้ยการประชุมนั้น ๆ

3.2 การบริหาร ในตำแหน่งตั้งแต่เคยมีขึ้นไป ถือว่าปฏิบัติงานด้านบริหารเต็มที่ คิดปริมาณเป็น 6 หน่วยชั่วโมง หัวหน้าแผนก และ อาจารย์ผู้สอนที่ทำหน้าที่บริหารด้วย ให้คิดปริมาณบริหารได้ 4 หน่วยชั่วโมง

งานอื่น ๆ เช่น การแนะแนว และให้คำปรึกษา ให้คิดปริมาณงาน 0.1 หน่วยชั่วโมงต่อนักศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้นไม่เกิน 2 หน่วยชั่วโมง¹⁸

ตามที่สภาการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสัมมนามหาวิทยาลัยครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 4 - 6 กันยายน 2513 ชัย มุกตพันธ์ ได้ให้ความเห็นในเรื่องการบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัยว่า มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพิจารณา กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้แน่ชัด และจำนวนชั่วโมงสอน การปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ของแต่ละคนเมื่อเทียบกับการสอนแล้วไม่ควรเกิน 12 หน่วยชั่วโมง โดยถือหลักดังนี้

1. การสอน ในชั้นนักศึกษาไม่เกิน 40 คน
 - 1.1 การปราศรัย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เท่ากับ 1 หน่วยชั่วโมง
 - 1.2 การปฏิบัติการ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เท่ากับ 1 หน่วยชั่วโมง
 ในกรณีที่นักศึกษาน้อยกว่า 10 คน ให้คิด 0.1 หน่วยชั่วโมงต่อนักศึกษา 1 คน
2. การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ให้คิด 1 หน่วยชั่วโมงต่อนักศึกษา 50 คน
3. การควบคุมวิทยานิพนธ์ นักศึกษาปริญญาโท 1 คน ให้คิดเท่ากับ 0.8 หน่วยชั่วโมง

¹⁸ สิบพนนธ์ เกตุทัต, เรื่องเดิม, หน้า 2 - 4.

นักศึกษาศึกษาปริญญาเอก 1 คน ให้คิดเท่ากับ 1.0 หน่วยชั่วโมง

4. การวิจัย ให้คิดเป็นส่วนร้อยละของเวลาที่ใช้ คูณด้วย 12

5. การประชุมและกรรมการ ให้คิดเป็นส่วนร้อยละของเวลาที่ใช้ คูณด้วย 12 แต่ต้องไม่เกิน

2. หน่วยชั่วโมง

6. การบริหาร และ กิจกรรม ให้คิดเช่นเดียวกับข้อ 5 แต่สำหรับหัวหน้าแผนกวิชาให้ได้
ไม่เกิน 6 หน่วยชั่วโมง¹⁹

รายงานการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่การงานและสถานภาพของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา
ในประเทศไทยอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ดร.อาชิบอลด์ บี ชอร์ (Archibald B Shaw)
และ ดร.ธำรง บัวศรี ได้วิจัย เรื่อง "การวิเคราะห์การคาดคะเนความต้องการอาจารย์ของ
มหาวิทยาลัยในประเทศไทย" โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล กับอาจารย์ที่สอนในจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาลัยการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) อาจารย์เพศชาย
และหญิงมีพอ ๆ กัน ทุกมหาวิทยาลัย (2) อาจารย์ส่วนใหญ่อายุยังน้อย 64 เปอร์เซ็นต์ ต่ำกว่า
35 ปี 11 เปอร์เซ็นต์ อายุสูงกว่า 40 ปี อาจารย์ปริญญาโทและปริญญาเอก 37 เปอร์เซ็นต์
อายุต่ำกว่า 35 ปี (3) อาจารย์ครึ่งหนึ่งมีวุฒิปริญญาตรี 40 เปอร์เซ็นต์ เป็นปริญญาโท และ
10 เปอร์เซ็นต์ เป็นปริญญาเอก (4) อาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งขั้นต่ำ 85 เปอร์เซ็นต์ เป็น
อาจารย์ 6 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ 3 เปอร์เซ็นต์ เป็นรองศาสตราจารย์ และ 6
เปอร์เซ็นต์ เป็นศาสตราจารย์ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คุณภาพของอาจารย์เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้อง
ปรับปรุงให้สูงขึ้นโดยการศึกษาต่อ และได้เสนอแนะให้กำหนดมาตรฐานปริมาณงานของอาจารย์ให้
สอดคล้องกันทุกฝ่าย ปริมาณงานที่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุด ควรจะเป็นการสอนในชั้นเรียนจริง ๆ

¹⁹ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนาวิทยาลัยครั้งที่ 3 : เรื่อง
มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล, หน้า 102 - 103.

12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการทํางานต่ำกว่าอัตรา²⁰ การศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเปรมจิตต์ จีระพันธุ์ ได้ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ในภาคต้นปีการศึกษา 2511 ทางคําถามลักษณะทั่วไปของอาจารย์ พบว่า (1) อาจารย์ชายและหญิงมีพอ ๆ กัน (2) ตำแหน่งที่เป็นอาจารย์มีมากที่สุด ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มี 12 เปอร์เซ็นต์ รองศาสตราจารย์มี 8 เปอร์เซ็นต์ และศาสตราจารย์มี 5 เปอร์เซ็นต์ (3) วุฒิปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มี 47 45 และ 7 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มี 1 เปอร์เซ็นต์ (4) อายุที่ต่ำกว่า 35 ปี มี 59 เปอร์เซ็นต์ อายุเกินกว่า 45 ปี มี 10 เปอร์เซ็นต์ ส่วนข้อค้นพบเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่าอาจารย์แต่ละคน (1) ทําการสอนคณะเดียว และ สอน 3 วิชาต่อภาค (2) ใช้เวลาในการสอน การวิจัย การบริการ และ บริหาร เป็น 24, 7, 6 และ 8 ชั่วโมงตามลำดับ (3) ปกครองนิสิตในระดับปริญญาตรี นิสิตปริญญาโท และควบคุมวิทยานิพนธ์ 46, 16 และ 4. คน ตามลำดับ นอกจากนี้ สองในสามของอาจารย์ทั้งหมดทําการสอนโดยไม่ได้วิจัย และหนึ่งในสามทําการสอนโดยไม่ได้หาประสบการณ์ในวิชาที่สอนด้วยการให้บริการ (4) อาจารย์ในคณะแพทยศาสตร์ และสัตวแพทย์ใช้เวลาในหนึ่งสัปดาห์ให้บริการมากกว่าอาจารย์ในคณะอื่น ๆ ยกเว้นคณะรัฐศาสตร์ นอกจากนี้อาจารย์คณะแพทยศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ ใช้เวลาในหนึ่งสัปดาห์ในการวิจัยมากกว่าคณะอื่น ๆ ยกเว้นคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์²¹

ในระยะเวลาใกล้เคียงกันนี้ สโมสรอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดสัมมนาวิถุติการ

²⁰ อาซิบอลด์ บี ซอร์ และ ช่าง บัวศรี, การวิเคราะห์และคาดคะเนความต้องการอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย. การศึกษาในประเทศ, (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2511).

²¹ เปรมจิตต์ จีระพันธุ์, "การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512). (อักษฺาเนา)

ทางวิชาการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ศึกษาการปฏิบัติงานของอาจารย์ โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ ซึ่งได้รับคืนมา 91 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีอาจารย์ที่เคยทำวิจัย 46 คน และเวลาที่ใช้ปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยในหนึ่งสัปดาห์ คือ

	ชั่วโมง	เปอร์เซ็นต์
1. ชั่วโมงสอน	10.7	28.2
2. เตรียมสอน	12.7	33.4
3. ปรึกษานิสิต เขียนตำรา	5.6	14.7
4. บริหาร ปกครอง	4.0	10.5
5. วิจัย	5.1	13.2

นอกจากนี้ได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรจะลดชั่วโมงสอนของอาจารย์ผู้ทำการวิจัยให้ลดลงเหลือไม่เกิน 4 - 6 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ หรือประมาณ 2 วิชา และเพิ่มเวลาการวิจัยเป็น 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และสัดส่วนการปฏิบัติงานใน 1 สัปดาห์ ในเรื่องการสอน การวิจัย การบริการ เป็น 60 , 30 , และ 10 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ²²

ส่วนหน่วยวิจัยสถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สำรวจนักวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประเมินศักยภาพเบื้องต้นในการทำ ทำเนียบนักวิจัย โดยการศึกษาการปฏิบัติงานของนักวิจัยในภาคต้น ปีการศึกษา 2514 ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีนักวิจัยร้อยละ 24 ของอาจารย์ทั้งหมด นักวิจัยส่วนใหญ่สังกัด คณะแพทยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ตามลำดับ (2) นักวิจัยส่วนมากเป็นเพศชาย

22

สโมสรอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิกฤติการทางวิชาการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฌ.สว่างคนิवास 17 - 18 มกราคม 2513, (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมาศศาสตรแหงประเทศ ไทย, 2513), หนา 95 - 96.

อายุระหว่าง 45 - 50 ปี มากที่สุด (3) จำนวนอาจารย์ในแต่ละวุฒิมีพอ ๆ กัน ตำแหน่งอาจารย์มีมากที่สุด รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ (4) อาจารย์คนหนึ่งปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยทำการสอน 3 วิชาต่อภาค ทำการสอนประจำ และสอนพิเศษ 12 และ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ งานด้านการวิจัย การบริการ และการบริหาร ใช้เวลาเป็น 7 , 8 และ 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตามลำดับ นอกจากนี้ดูแลนิสิตในปริญญาแรกของสาขาวิชา และปริญญาโทจำนวน 65 และ 23 คน และควบคุมวิทยานิพนธ์นิสิตปริญญาแรกของสาขาวิชาและปริญญาโท จำนวน 6 และ 2 คน ตามลำดับ (5) นักวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน สองในห้าทำการสอนประจำโดยไม่ทำการวิจัย สี่ในห้าทำการสอนประจำโดยไม่ทำการสอนพิเศษ ครึ่งหนึ่งทำการสอนโดยไม่ทำงานบริหาร และหนึ่งในสามทำการสอนโดยไม่ทำการบริการ เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่การงานของนักวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในแต่ละคณะกับค่าเฉลี่ยปานกลางของทั้งมหาวิทยาลัย ปรากฏว่า นักวิจัย คณะแพทยศาสตร์สอนในจำนวนวิชาต่อภาคน้อยกว่าปกติ ส่วนนักวิจัยคณะอักษรศาสตร์และรัฐศาสตร์สอนในจำนวนวิชามากกว่าปกติ นักวิจัยคณะแพทยศาสตร์ใช้เวลาในการวิจัยน้อยกว่าปกติ ส่วนนักวิจัยคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และคณะรัฐศาสตร์ใช้เวลาในการวิจัยมากกว่าปกติ นักวิจัยคณะครุศาสตร์ใช้เวลาในการบริหารมากกว่าปกติ นอกจากนี้ นักวิจัยคณะแพทยศาสตร์ใช้เวลาในด้านการบริการมากกว่าปกติ แต่นักวิจัยคณะครุศาสตร์ใช้เวลาในการบริการน้อยกว่าปกติ²³

แม้แต่โรงเรียนแพทย์ในประเทศไทยก็มีความสนใจประเมินลักษณะหน้าที่การทำงานของครูแพทย์ เช่นเดียวกัน ในการอบรมแพทยศาสตร์ไทยครั้งที่ 3 ณ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ระหว่างวันที่ 9 - 11 พฤศจิกายน 2514 คณะอนุกรรมการได้สังเกตเห็นปัญหาสำคัญ คือ การประเมินการทำงานในหน้าที่ของครูแพทย์ จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับครูแพทย์ในภาควิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนแพทย์ 4 แห่ง คือ โรงเรียนแพทย์ศิริราช รามาธิบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ วิจิตร ศรีสอน, สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ คารณี ศิริตันติกกร, การสำรวจนักวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (พระนคร : หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย, 2516).

และเชียงใหม่ และจำแนกครูตามวิชาที่สอนเป็น 3 ระดับ คือ เตรียมแพทย์ ปรกติกlinik และคลินิก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า (1) ครูแพทย์ทั้ง 3 ระดับมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะครูแพทย์ทางคลินิก (2) ปริมาณงานของครูแพทย์โดยเฉลี่ยทำการสอนจริงในระดับเตรียมแพทย์ ปรกติกlinik และ คลินิก เป็น 30 38 และ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ หรือทำการสอน 7.5 9.5 และ 10 หน่วย ชั่วโมงตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าสัดส่วนงานค่านบริการมีถึง 60 เปอร์เซ็นต์ ของเวลาทั้งหมด ซึ่งได้เสนอแนะการป้องกันภาวะปริมาณงานของอาจารย์ที่ไม่เหมาะสมว่าจะจะมีการจำกัดสัดส่วนของงานให้เหมาะสมโดยแบ่งครูแพทย์ในระดับคลินิก เป็น แพทย์อาจารย์และแพทย์รักษา และกิจกรรมในค่านการสอน การวิจัย การบริการ และการบริหาร ของแพทย์อาจารย์ ควรเป็น 3 : 3 : 3 : 1 แต่กิจกรรมของแพทย์รักษา ควรจะเป็น 1 : 1 : 7 : 1

การศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดย พิศมัย ศรีอำไพ ได้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ประจำที่ปฏิบัติงานในภาคที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2517 ของสาขา ประสาณมิตร ปทุมวัน บางแสน พลศึกษา บางเขน พิษณุโลก มหาสารคาม และ สงขลา รวมทั้งสิ้น 655 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) อาจารย์คนหนึ่งสอน 2 วิชา และใช้เวลาในค่านการสอน การวิจัย การบริการ และบริหาร เป็น 25 6 5 และ 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และอาจารย์คนหนึ่งมีนิสัยในความปกครองระดับปริญญาตรี 20 คน (2) อาจารย์จำนวน 88.86 เปอร์เซ็นต์ ทำหน้าที่สอนสามในสี่ ทำหน้าที่สอนโดยไม่ได้วิจัย และหนึ่งในสี่ทำการสอนโดยไม่ได้บริการ (3) อาจารย์ประสาณมิตรใช้เวลาในการวิจัยมากที่สุด ส่วนในสาขาอื่น ๆ ใช้เวลาในการวิจัยน้อยกว่าปกติ นอกจากนี้อาจารย์ประสาณมิตร ใช้เวลาในค่านบริหารมากกว่าอาจารย์ที่ปทุมวัน บางเขน พลศึกษา และบางแสน แต่ไม่แตกต่างจากอาจารย์ที่พิษณุโลก และสงขลา (4) หน้าที่การงานของอาจารย์ในทุกสาขาที่แตกต่างกัน คือ จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์

24 การประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ไทยครั้งที่ 3 : การผลิตแพทย์ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย ในระยะ 10 ปี, (พระนคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การชายและการซื้อแห่งประเทศไทยจำกัด, 2515), หน้า 97.

ที่ใช้ในการวิจัย การนิเทศการสอนและการบริหาร ส่วนเวลาที่ใช้ในการบริการ และค่านการสอนไม่
 25
 แตกต่างกัน

การปฏิบัติงานของอาจารย์ไม่ได้ทำหน้าที่การสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นจึง
 ควรมีการกำหนดกิจกรรม และอัตราการทำงานของอาจารย์ให้เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมิน
 ผลการปฏิบัติงานและใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนวิทยฐานะได้อย่างยุติธรรมด้วย จากเอกสาร
 อ้างอิงที่กล่าวมาข้างต้น ได้กำหนดการปฏิบัติงานของอาจารย์ในหน้าที่ต่าง ๆ เมื่อเทียบกับการสอน
 ควรจะเป็น 10 - 12 หน่วยชั่วโมง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁵ พิศมัย ศรีอำไพ, "การศึกษาเปรียบเทียบหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2518). (อัครสำเนา)